

- СлРЯ** Словарь русского языка XI–XVII вв. – М. : Наука, 1975–1992. – Вып. 1–18.
- СМШ** Словник мови Шевченка: У двох томах. –К. : Наук. думка, 1964. – Т. 1–2.
- ССГ** Зеленько А. С., Сенчук І. В., Серета Ф. Я. Словник східнополіського говору // Методичні вказівки з діалектології української мови. – Луганськ : ЛДПІ, 1990. – С. 5–40.
- ССУМ** Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. : В 2 т. – К. : Наук. думка, 1977–1978. – Т. 1–2.
- СУМ** Словник української мови. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 1–11.
- Тимч** Історичний словник українського язика / За ред. Є. Тимченка. – Харків – Київ: ДВУ, 1930–1932. – Т. 1. – XXIV, 937 с.
- ТопСлов** Янко М.Т. Топонімічний словник України: Словник-довідник. — К. : Знання, 1998. — 432 с.
- УкрП** Українські пісні, видані М. Максимовичем. Фотокоп. 3 вид. 1827 р. – К. : Вид-во АН УРСР, 1962. – 222 с.
- Чаб** Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпряни: У 4 т. – Запоріжжя, 1992. – Т. 1–4.
- Яв** Яворницький Д. Словник української мови. Т. 1. А–К. – Катеринослав : Слово, 1920. – 412 с.

УДК 821.161.2:392.51

ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ УЧАСНИКІВ ВЕСІЛЬНОГО ОБРЯДУ У ТВОРАХ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Грозовська Н.А., к. філол. н., доцент

Запорізький національний університет

вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

nata_groz@mail.ru

У статті здійснено етимологічний аналіз назв учасників весільного обряду у творах Т.Г. Шевченка. Зокрема, приділено увагу назвам на позначення головних та другорядних учасників весільного обряду. Автор аналізує назви за їх походженням, спорідненістю, враховуючи лексико-семантичне значення.

Ключові слова: весільна лексика, номінація, назва, походження, мотивація, тематична група.

ЭТИМОЛОГИЯ НАЗВАНИЙ УЧАСТНИКОВ СВАДЕБНОГО ОБРЯДА В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ Т.Г. ШЕВЧЕНКО

Грозовская Н.А.

Запорожский национальный университет

ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

В статье осуществлён этимологический анализ названий участников свадебного обряда в произведениях Т.Г. Шевченко. В частности, уделено внимание названиям на обозначение главных и второстепенных участников свадебного обряда. Автор анализирует названия по их происхождению, родственности, учитывая лексико-семантическое значение.

Ключевые слова: свадебная лексика, номинация, название, происхождение, мотивация, тематическая группа.

THE ETYMOLOGY OF PARTICIPANTS' NAMES OF THE WEDDING CEREMONY

Grozovska N.A.

Zaporizhzhya National University

Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

The modern Ukrainian linguistics is actively exploring different lexical-thematic groups as system formations of the literary language. Much attention is also paid to the ritual terminology. The analysis of ritual vocabulary will help to restore the changed and loosed ritual traditions, save the semantics of ritual names, its archaic elements, nomination motives, origin.

The goal of the study is to realize the etymological analysis of the wedding names which identify the members of the wedding ceremony in the works of T.G. Shevchenko, to reveal the specific features of their creation.

There are two categories (subgroups) of the members of wedding ceremony's thematic group: major and minor names of the wedding ceremony members.

The description of each category is consisted of such logical components: it is given an example of the work with the quotation of appropriate lexical unit, after that we provide the semantic interpretation of such lexical unit, and we also analyze the origin of the name with source material provided. In order to identify the kinship of elements we give the examples of analogical lexical unit from other languages.

In the first thematic subgroup it is studied such wedding ceremony lexical units: *molodyi*, *molodik*, *moloda*, *zarychena*.

In the second thematic subgroup it is analyzed the names of wedding ceremony' members from the side of a bridegroom: *starosta*, *svat*, *svakha*, *starshyi boyaryn*, *boyarin*, *boyara*, *svitilka*, *myziki*; and the names of wedding ceremony' members from the side of a bride: *dryzhka*, *pridanki*, *pridani*, *poiizzhani*.

It is emphasized an attention on the motivation of the names: *molodyi*, *molodik*, *moloda* – are motivated by the meaning of «young by age»; *starosta* – is motivated by the meaning of «old, older»; *svat*, *svakha* are motivated by the meaning of «ours»; *boyarin* is motivated by the character of a person «a fighter, to fight»; *svitilka* is motivated by the subject and the action «a candle, to shine»; *myziki* is motivated by the name of a composition «a muse, the music»; *dryzhka* is motivated by belonging to a person «a friend, a bridesmaid»; *pridanki* is motivated by the name of «tribute», «the persons with gifts». Are motivated variations of origin: *molodyi*, *molodik*, *moloda*, *starosta*, *svat*, *svakha*, *dryzhka*, *boyarin*, *svitilka*, *pridanki*, *pridani* are lexical units which come from the Slavonic word; *myziki* is a lexical unit which comes from the Slavic word. We also analyze the methods of creation: the names *zarychena*, *pridanki*, *pridani*, *poiizzhani* are created by the prefixal and suffixal method; the name *molodik*, *boyaryn*, *svitilka*, *svat*, *svakha* is created by the suffixal method. In the nominations *dryzhka*, *zarychena*, *poiizzhani* was alternating consonants, which is typical for the Ukrainian language. Based on the motivation of the lexical units, it is disclosed the influence of a symbolism to the word semantic.

Along with the well-known viewpoints on the etymology of the lexical units studied, it is proposed author's version of origin of the names to identify the members of the wedding ceremony: *zarychena*, *pridanki*, *poiizzhani*. For further correction of the explanatory and etymologic dictionaries, we propose the corrected, and sometimes expanded semantic of the wedding nominations.

Etymologic analysis of the wedding vocabulary to name the members of the wedding ceremony in the works of T.G. Shevchenko revealed its deep lexical-semantic structure. The analysis has disclosed the different types of lexical units' relations within the thematic group studied. It made it possible for us to find the archaic motivation of the lexical units to name the members of the wedding ceremony. It has shown that the majority of the wedding names are inherited from the Slavonic language; other names are lexical creations of the Common language which originate from the semantic transformation and affixed derivation.

Key words: wedding lexical, nomination, name, origin, motivation, thematic group.

Сучасна українська лінгвістика активно досліджує різноманітні лексико-тематичні групи як системні утворення літературної мови. Значна увага приділяється й обрядовій термінології. Аналіз лексики, яка пов'язана з найважливішими компонентами матеріальної і духовної культури – обрядами, дає можливість репрезентувати змінені, а подекуди втрачені обрядові традиції, зберегти семантичну структуру обрядових найменувань, їх архаїчні елементи, мотиви номінації, походження.

Важливим джерелом вивчення історії українського народу, його мови, традицій і культури є творчість Т.Г. Шевченка, який не тільки підніс до світового рівня красу поетичного слова і мови українського народу, а й своїми творами довів своєрідність його культури взагалі – матеріальної і духовної. Він один із перших українських митців зобразив побут народу, передаючи його мовою образного слова в поетичних і прозових творах.

Вивчення особливостей мови Т. Шевченка розпочалось на початку ХХ століття (І.К. Білодід «Т.Г. Шевченко в історії української літературної мови», В.С. Ільїн «Мова творів Т.Г. Шевченка», В.С. Ващенко «Мова Тараса Шевченка», П.О. Петрова

«Шевченкове слово та поетичний контекст», В.М. Русанівський «У слові – вічність (Мова творів Т.Г. Шевченка)» та ін.) [3, с. 1].

Дослідженню власне мови творів Т.Г. Шевченка з огляду на лексичні, морфологічні, стилістичні, фонетичні, словотворчі особливості приділяли увагу вітчизняні науковці: А.Г. Деркач «Функції слов'янізмів у лексиці Т. Шевченка», Т.К. Черторизька «Іншомовні слова і словосполучення у творах Т.Г. Шевченка», В.Г. Складенко «Авторські наголоси в творах Т.Г. Шевченка», П.Д. Тимошенко «Морфологічні риси мови Тараса Шевченка (дієслово)», А.П. Критенко «Колір і барви в поезії Тараса Шевченка» та ін.) [3, с. 3-4].

Розгляду саме обрядових найменувань присвячена стаття О. Пискач «Обрядові назви у творах Тараса Шевченка», у якій подається лексико-семантичний аналіз обрядових назв у поетичних творах Т. Шевченка. Зокрема, приділяється увага назвам, пов'язаним із сімейними обрядами (весільним, родильним та поховальним). Автор розглядає назви обрядодій, учасників обряду, ритуальних предметів тощо [4].

Мета нашого дослідження – розглянути в етимологічному аспекті (походження назв, значення похідних лексем) весільні назви на позначення учасників весільного обряду у творах Т.Г. Шевченка, виявити специфічні риси при їх утворенні.

Тематичну групу на позначення учасників весільного обряду умовно можна поділити на дві підгрупи: назви головних та назви другорядних учасників весільного обряду.

До назв головних учасників весільного обряду належать: **молодий, молода, молодик, заручена**.

Головними учасниками весілля, навколо яких відбуваються всі обрядові дії, є **молодий і молода** (наречений і наречена). У творах Т.Г. Шевченка зафіксовані такі назви: **молодий, молодик, молода, заручена**.

Найчастіше вживаною є лексема **молодий**: «Із коча пан мій вилізає І посада за *молодим*» [6 2, с. 331]; Незабаром І **молодого** привели» [6 2, с. 95]. **Молодий** – наречений, молоде подружжя [5 4, с. 786]. Лексема **молодий** (р. *молодо́й*, бр. *малады́*, др. *молодь*, ч. слц. *mladý*, п. *młody*, болг. *мла́ды*, м. *млад*, схв. *млѣд*, слн. *mlad̑*, стел. *младь*) – походить від праслов'янського **moldъ* й означає «молодий (стосовно віку)» та «наречений» [1 19, с. 174-178; 2 3, с. 502; 7]. Ймовірніше, що форма *молодий* виникла пізніше під дією повноголосся. Як зазначають науковці, праслов'янське **moldъ* «молодий» споріднене із давньопруським *mal dai* «підліток» і похідним *maldūnin* «молодість» [1 19, с. 177; 7].

Підтвердженням такої думки є вирази: ч. *z mladu* «замолоду», п. *za młodu* «в молоді роки», вищий ступінь др. *моложиши, моложьши*, у яких наявна стародавня основа *-и* [7]. З огляду на те, що шлюб укладався переважно в молодому віці, лексему **молодий** можна вважати субстантивованим прикметником.

Спорідненою назвою **молодого** є лексема **молодик**: «Наїхали старости й **молодик** за ними: Вони собі пішли в хату з батьком розмовляти» [6 2, с. 331]. **Молодик** – наречений [5 4, с. 786]. Лексема **молодик** – суфіксальне утворення від **молодий** за допомогою суфікса *-ик*.

Не виникає сумніву щодо назви **молода**: «Постіль пішли слати У комору, а **молода** Вийшла мовчки з хати, Та й пропала» [6 2, с. 189]; «Я з своєю **молодою**, не побравшись, розійшовся» [6 4, с. 220]. **Молода** – наречена, молоде подружжя [5 6, с. 786]. Лексема **молода** (р. *молодая*, слн. *mláda*, бр. *маладая*, др. *молода́я*, ч. слц. *mladá*, п. *młoda*, полаб. *mlada*, болг. м. *мла́да*, схв. *млѣда*, слн. *mláda*) [1 19, с. 174-178; 2 3, с. 502; 6] споріднена з лексемою **молодий** і вказує на жіночу стать. За аналогією до лексеми **молодий**, лексема **молода** належить до розряду субстантивованих прикметників.

Задовго до самого весілля відбувається обряд сватання. Сватання – одна з частин традиційного весілля, під час якої вирішується питання про шлюб [5 9, с. 66]. Після сватання дівчина переходить в інший статус – засватана, або ж **заручена**: «Не сон-трава на могилі Вночі процвітає То дівчина **заручена** калину саджає» [6 1, с. 386]. **Заручена** – та, що заручилася, кого заручили [5 3, с. 295]. Лексема **заручена** споріднена з дієсловом *заручити* – виконувати певний обряд, оголошувати кого-небудь нареченою і нареченим; ставати нареченою або нареченим [5 3, с. 295]. Найімовірніше, дієслово *заручити* утворене від праслов'янського **rŕka* «рука» (бр. *рука*, др. *рука*, п. *ręka*, ч. слц. вл. нл. *ruka*, полаб. *rŕka*, болг. *ръка*, м. *рака*, схв. *рука*, слн. *rŕka*, стсл. *рѣка*), що споріднене з лит. *rankà* «рука» [2 5, с. 137] за допомогою префікса *за-* (**za-*) і суфікса *-ен* (**-ēnъ*) [1 6, с. 33; 2 3, с. 213]. Утворення лексеми **заручена** – результат переосмислення (субстантивізації) з відповідними фонетичними змінами: чергування приголосного *к:ч* на зразок весільних номінацій: наречений, наречена, посаджений, запрошений.

Назви другорядних дійових осіб на весіллі, родичів та друзів наречених, можна проаналізувати за двома групами: назви учасників весільного обряду з боку нареченого та назви учасників весільного обряду з боку нареченої.

У творах Т.Г. Шевченка учасники весільного обряду з боку нареченого мають назви: **староста, сват, сваха, старший боярин, боярин (буярин), світилка, музики**.

Серед одружених учасників весілля найважливішу роль відіграє особа, яка сватає молоду, а потім упродовж усього весільного дійства є його головним розпорядником, – **староста**: «Та й каже: “Мар’яно! Треба буде **старостів** ждять Та, може, й од пана!”» [6 1, с. 158]; «А наймичка До царівни б рада Слать **старости**» [6 1, с. 317]. **Староста** – особа, що сватає жениха нареченій або наречену женихові [5 9, с. 662]. Як вважають дослідники, лексема **староста** (р. *stárostá*, блр. *stárostá*, др. *stárostá* «старшина, староста; управитель, наглядач; голова, старійшина», ч. *starosta* «начальник», слц. *starosta*, п. вл. *starosta* «староста громади») походить із праслов'янського **starъ-jь* «старий; давній» (р. *stáryj*, бр. *стары*, др. *старъ*, п. вл. нл. *stary*, ч. слц. *starý*, болг. м. *стар*, схв. *cmār*, слн. *stár*, стсл. *старъ*) [2 5, с. 398] й утворена за допомогою суфікса *-ост* (**ostъ*). Тобто, це людина старшого віку, наділена життєвим досвідом і з впливовою репутацією.

Синонімічним варіантом на позначення головного розпорядника весілля є лексема **сват**: «Допировали хоробрі русичі той пир. **Сватів** упоїли» [6 2, с. 339]. **Сват** – людина, яка за дорученням того, хто одружується, або його рідних, сватає обрану особу; староста у весільному обряді; людина, яка часто й охоче виконує такі доручення [5 9, с. 66]. На думку дослідників лексема **сват** (р. бр. болг. м. *сват*, др. *сватъ*, п. вл. *swat*, слц. *svat*, схв. *сваѣ*, слн. *svaī*) праслов'янського походження. Праслов'янське **svatъ* виводиться з **svojat-*, похідного від займенникової основи **svo-*, **sve-*, що споріднене з лит. *svėčias*, *svėtis* «гість» (первісно «сам по собі»), лтс. *svėšs* «чужий; гість», гр. *ἑταῖρος* «родич, друг», *ἑταῖρος* «товариш, супутник», гот. *swēs* «свій, власний», дінд. *svás* «свій» й відповідає займеннику свій (своя людина, свояк) [2 5, с. 187; 7]. Також підтвердженням такої мотивації лексеми *сват* є те, що саме родича (свояка) на роль свата запрошували батьки.

У парі зі сватом (старостою) виступає **сваха**: І кобзар ушкварив: А мій батько орандар, Чоботяр; моя мати пряха Та **сваха**» [6 1, с. 140]. **Сваха** – жінка, яка, добре знаючи весільні обряди, порядкує на весіллі; жінка, яка займається сватанням, влаштуванням шлюбів [5 9, с. 67]. Лексема **сваха** (р. *сваха*, болг. *сва́ха*, п. *swaha*, нл. *swaška* «посажена мати, старша родичка нареченого і нареченої») – похідне утворення від **svatъ* й мотивоване належністю до своїх (рідних, родичів).

Неодруженим помічником нареченого на весіллі є **старший боярин (буярин)**: «Михайло буде в мене старшим **боярином** [6 б, с. 218]; «Накинй оком Полтавку, кирпу чорнобривку, то на ту весну будеш у мене старшим **боярином**» [6 б, с. 211]. **Боярин** – товариш молодого (жениха), який є головним розпорядником весілля; шафер [5 1, с. 224]. Загальноприйнятої етимології щодо лексеми **боярин** (р. боярин, бр. баярын, др. бояринь, п. *bojarzen, bojar*, ч. *bojar, bojarin, bojařin*, болг. *боярин*, схв. *бѡларин*, слн. *boljár*) немає. Деякі дослідники вважають, що слово походить від давньотюркського *bai* «знатний, багатий», *baiär* «знатна людина» із заміною *бой-* на *боль-* під впливом *болий* «більший». Інші – від давньотюркського *boila* «шляхетний, знатний», від якого походить і гр. *βοιλᾶς, βοηλᾶς*. Більш вірогідним є припущення, що лексема **боярин** праслов'янського походження: **bojarinъ* походить з **bojarm*, утворено від **bojm* «битва, бій». Крім того, можна врахувати п. ст. *bojar, bojarz* «боєць, воїн» і початкове значення др. *бояринь* «дружинник». Лексема **старший**, що входить до словосполучення, походить з праслов'янського **stā* «стати, стояти» [2 1, с. 241]. Тобто, це особа, яка має вищий статус, очолює яку-небудь групу людей, колектив або верховодить ким-небудь.

Лексему **буярин** можна вважати фонетично видозміненою від **боярин**. Хоча, проаналізувавши дослідження мовознавців, слід звернути увагу й на спорідненість лексеми **буярин** з давньоірландського *bó-aire*, де *bó* «бик», а *aire* «господар» і з *bül'är, böül'är* – результат видозміни давньобулгарського етноніма *bulyar* [2 1, с. 241; 7]. Мотивацію лексеми **буярин** можна пояснити як асоціацію «сильний господар (вожак) групи».

Весільні гості з боку нареченого представлені лексемою **бояра**: «Старости, **бояра?**» [6 1, с. 32]. Лексема **бояра** мотивується поняттям збірності (**бояри**) й утворена від **боярин**.

З боку молодого в обряді весілля беруть участь незаміжні дівчата – **світилки**: «Що весілля, доню моя? А де ж твоя пара? Де **світилки** з друженьками?» [6 1, с. 32]. **Світилка** – дівчина, що виконує обряд тримання меча й свічки на весіллі [5 9, с. 88]. Лексема **світилка** – суфіксальне утворення від дієслова *світити*. *Світити* – утворено від праслов'янського **sveřь, *svoit* (р. бр. м. *свет*, др. *свѣтъ*, п. слов. *свѣтъ*, болг. *свет(ѣт)*, схв. *свѣт, свиѣт*, нл. *swet* «світло, день»), пов'язано з чергуванням голосних зі стсл. *свѣтъѣти* «світити», *свѣтъѣти сѣ* «світитися» і має спільне походження з лит. *švaityti*, «світити», *šviẽčia* «світить». Звідси *світити* (р. *светить*, блр. *свеціць*, болг. *свѣтя*, словен. *svetiti*, ч. *svítiti*, слвц. *svietit'*, п. *świecić*, вл. *swečić*, нл. *swešis*, лит. *švaityti, švaitai* «світить») [2 5, с. 196-197].

Для розважання, звеселяння гостей на весіллі, молодий запрошує **музика**: «Розвернулося весілля. **Музикам** робота і підковам» [6 1, с. 318]; «Кого ж то там з **музиками** Люде обступили?» [6 2, с. 400]. **Музика** – музикант [5 4, с. 822]. Лексему **музика** (бр. *музыка*, др. *мусикия*, п. нл. *музыка*, ч. *musika, muzika*, лат. *musica*, слц. *muzika*, болг. *музика*, схв. *музика*, слн. *muzika*, стсл. *Моусикия*, «музикальне мистецтво, музика») через посередництво російської (з наголосом *музика*) та польської (з наголосом *музика*) і, далі, очевидно, німецької (*músik*) мов запозичено з латинської. Латинське *mūsica* «музика» походить від грецького *μουσική* «музика», пов'язаного з *μουσα* «муза» [2 3, с. 531].

Група учасників весільного обряду з боку нареченої має назви: **дружка, приданки, придани, поїжане**.

Помічницею нареченої на весіллі є **дружка**: «Нехай попи заспівають, А **дружки** заплачуть» [6 1, с. 50]; «Та й **дружки** пристали співаючи» [6 2, с. 188]. **Дружка** – дівчина, яка на запрошення молоді бере участь у весільному обряді; друженька, пестливе до **дружка** [5 2, с. 424]. На перший погляд, мотивація лексеми **дружка** є прозорою – утворена

від праслов'янського **drugъ* «товариш, приятель» (р. бр. *drug*, др. *drugъ*, п. *druh*, ст. *drug* «друг») й споріднена з лит. *draiūgas* «супутник, товариш», *draugė* «разом, спільно», *sbdruḡti* «приєднатись» [2 2, с. 134]. Проте, більш вірогідно, що лексема **дружка** споріднена з блр. *drugí*, стсл. *drugъa*, болг. *drugи*, схв. *drugи*, слн. *drugi* «другий», ч. *druhý* «другий», п. *drugі* «другий», вл. *druhi* «другий», лтс. *dràngs* «другий член пари» [2 2, с. 134] і походить від праслов'янського **drugъ*, яке розвинулось у числівникове значення «дрúгий». Тобто, **дружка** є другою за рангом учасницею весільного обряду після нареченої.

Одружені учасниці весільного обряду з боку нареченої представлені назвою **приданки**: «Я в **приданках** була, впилася» [6 1, с. 362]. **Приданки** – весільні гості з боку нареченої, які прямують із нею в дім нареченого [5 7, с. 603]. Більшість дослідників вважає, що лексема **приданки** є префіксально-суфіксальним утворенням від дієслова *дати* (р. *datъ*, бр. *daць*, др. *datи*, п. вл. *dać*, ч. слн. *dāti*, слц. *dat*, нл. *daś*, болг. м. *дава* «дає», схв. *dāti*, стсл. *datи*), яке походить від праслов'янського **dati, davati*. Праслов'янське **dati* споріднене з лит. *dúoti* «давати», *dúomi, dúodu* «даю», лтс. *duôt, dāvât*, прус. *dāt*, лат. *dāre*, дінд. *dādāti* «дає» [2 2, с. 14; 7] і походить від праслов'янського **da* первісно, мабуть, форма наказового способу дієслова **da-ti* «дати» (п. *da*, іє. *dō* «дай» [2 2, с. 7]).

Усі весільні гості з боку нареченої, які супроводжують її в дім нареченого, мають назву **придани**: «Отак ордою йшли **придани**, Співали п'яні» [6 1, с. 161]. **Придани** – весільний поїзд гостей з боку нареченої, який прямує у дім нареченого [5 7, с. 603]. Мотивація щодо походження лексеми **придани** є аналогічною лексемі **приданки**. Хоча можна й припустити, що лексема **придани** – префіксальне утворення від **дань* (р. *дань*, стсл. *дань*, болг. *дан*, ч. *dan*, п. вл. нл. *dań*). Назва споріднена з давньоіндійським *dānam* «дарунок, пожертвування», лат. *dōnum* «дарунок», алб. *dheñe* «дарунок» [7]. *Дань* (данина) – «належна частка, доля, пайка» [5 2, с. 210]. Тобто, **придани** – учасники весілля з боку нареченої, які супроводжують *дань* (данину, подарунки) до нареченого.

Результатом перенесення дії на назву учасників весільного обряду є лексема **поїзжане**: «А з-за гори **поїзжане** На шлях виїзжають, Аж три тройки» [6 2, с. 187]. **Поїжджанин** – учасник весільного поїзда [5 6, с. 831]; весільний поїзд – ряд візків, саней і т. ін., що їдуть з учасниками весільного обряду [5 6, с. 831]. Походження лексеми **поїзжане** можна мотивувати, виходячи з праслов'янського **(j)ězda* (р. *ezdá*, бр. *яздá*, др. *ѣздъ*, п. *jazda*, слц. *jazda*, вл. *jězd*, нл. *jězd*, схв. *jezd(a)*, слн. *jězd* «їзда», болг. *яздá* «їзда кіньми» м. *jazdi* «їздить»), що є можливим утворенням від основи дієслова **jādo* «їду» за допомогою суфікса **-zda* [2 2, с. 324]. Крім того, можемо припустити, що лексема **поїзжане** є префіксально-суфіксальним утворенням від *їздити* (р. *ездитъ*, цслв. *ѣздити*, схв. *jězdити*, слн. *jězditi*, ч. *jezditi*, п. *jeździć*, вл. *ježdzić*, нл. *jezdzić*) [7] з відповідними фонетичними змінами.

Запропонований етимологічний аналіз весільної лексики на позначення учасників весільного обряду у творах Т.Г. Шевченка виявив глибоке розуміння семантичної організації весільних номінацій. Допоміг розкрити різні типи взаємозв'язку і взаємозалежності лексичних одиниць у межах окремої тематичної групи. Дозволив встановити архаїчні мотиви назв на позначення учасників весілля, з'ясувати конотації лексем досліджуваної тематичної групи. Як результат, можна стверджувати, що назви багатьох понять успадковані з праслов'янської мови. Деякі номінації на позначення учасників весільного обряду – спільнослов'янські лексичні утворення, що виникли в результаті семантичної трансформації та афіксальної деривації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Этимологический словарь славянских языков: Праславянский лексический фонд. – Вып. 1-39. – М. : Наука, 1974–2012.
2. Етимологічний словник української мови : У 7 т. [ред. колег. О. С. Мельничук (головн. ред.) та ін.]. – Т. 1-6. – К. : Наукова думка, 1982-2012.
3. Конторчук Г. Творчість Тараса Шевченка як об'єкт мовознавчих студій [Електронний ресурс] / Г. Конторчук – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/11815/1/Конторчук2.pdf>. – 6 с.
4. Пискач О. Обрядові назви у творах Тараса Шевченка / О. Пискач // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. Соціальні комунікації. – Ужгород : Ужгородський національний університет, 2014. – Вип. 1 (31). – С. 355-360.
5. Словник української мови : У 11 т. – [ред. колег. І.К.Білодід (голова) та ін.]. – К. : Наукова думка, 1970-1980.
6. Тарас Шевченко. Повне зібрання творів : У 10 т. – К. : Вид-во АН УРСР. – 1949-1963.
7. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка [Електронний ресурс]/ М. Фасмер – Режим доступу : <http://vasmer.info>.

REFERENCES

1. Etymological vocabulary of Slavic languages, Old Slavic lexical fond, (1974–2012), Iss. 1-39, Nauka, Moscow.
2. *Etymologichnyi slovnyk Ukraïns'koyi movy* [Etymological vocabulary of Ukrainian language], (1982-2012) Editor O. S. Melnichuk, in 7 Vol., vol. 1-6, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
3. Kontorchuk, H., “Taras Shevchenko’s creative work as a subject of linguistics rescaching” available at: <http://eprints.zu.edu.ua/11815/1/Конторчук2.pdf>.
4. Pyskach, O. (2014), Names of rituals in works of Taras Shevchenko, Scientific visnyk of Uzhgorod National University, Iss. 1 (31) pp. 355-360.
5. Vocabulary of Ukrainian language, (1970-1980) Editor I. K. Bilodid, in 11 Vol., vol. 1-11, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
6. Shevchenko, T. (1949-1963), Total collection of works in 10 Vol., Publishing House of Academia of Sciences of USSR, Kyiv, Ukraine.
7. Fasmer, M. Etymological vocabulary of Russian language, available at: <http://vasmer.info/>.

УДК 811.161.2:82-311.6

ФОНОВІ ОНІМИ В ІДІОСТИЛІ Р. ІВАНИЧУКА

Ільченко І.І., к. філол. н., доцент

*Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна*

iryna_ilchenko@ukr.net

Стаття присвячена фоновим онімам в історичних романах Р. Іваничука, які становлять невід’ємний компонент структури та вагому частину художнього твору. Фонові оніми, а саме хрононіми, еклезіоніми, етноніми, бібліоніми, міфоніми, асоціоніми та домоніми, надають історичним романам різноманітності, виразності й відповідності з тими подіями, які в них змальовуються.

Ключові слова: асоціонім, бібліонім, домонім, еклезіонім, етнонім, міфонім, хрононім, фонові оніми.